

ACC. NR M. 9651: 1-12₅

Landskap: Småland Upptecknat av: H. J. Nilsson
Härad: Östra Adress: Månarvålund
Socken: Karlstorp Berättat av: Eggt manne
Uppteckningsår: 1945 Född år: 1865 i Knäckskeult

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Majstäng. } s. 1-10
Majfrände. }
Klädning Midsommarstäng }
d. s. Majstäng }
Kransstäng }
Bredträdet (Bredgranar). } s. 11.
Prästens syn på Midsommarstängerna s. 12.

LUF 46.

Skriv endast på denna sida!

Majstäng.

I min Barndom på 1660 a 1670 talet så firades allting 1. Maj med någon särskild högtidlighet, det är andra arbetsdagar under veckan, jag själv som den 1. Maj har min födelsedag, minns ej att någon ens firade mig, alla visste att 1. Maj var våren och sommaren dag, men det gick den dagen likt andra, 1. Maj fick först sitt firande då det blev av lag beständ till fredag.

Vi som bodde långt ute på landsbygden vid nämnda orten visste som sagt ej om något Majfirande, hur det var i städerna är obekant, för vi hade $4\frac{1}{2}$ mil till närmaste stad och inga kommunikationer och inga samhällen varken stora eller små, endast någon Bondby eller Kyrkoby.

Majfirande.

Första maj firades alltid med ett brännstora kraftiga Eldar på något högt Berg eller kulle, detta var brukligt redan före 1850 talet, den första majeld jag såg var 1870, det var vid mitt hem på Dal ägor i Kärkskult dom hade under vintern höst her således trääd och stöckar och ris från den närliggande skogarna, och rest en riklig måla, detta kall skulle anbrännas nästan före 1. Maj under högtidlighet med musik dans och skottlossning och anseenderhet. När jag i det följande vill berätta något om ett blinda brännstäng så åsytter jag huvudsakligen blodsamtarna stängerna, helst deras att vid 1. Maj enar vi högst sålens något utslaget kövberka på en del platser blev Eldar nästan förbjudna och Elden ersattes med en Majstäng i mera enkel form.

~~St~~
Majstäng

Da 1. Maj blev fridag så upptogs bruket med majstäng särskilt i samhållena der ungdommen ville samlas till lek, förr var det endast vid vidsommars man klädde stäng, men däremot är det brukligt vid båda dessa högtider en öfver stäng som nestes kallades även för kranstäng, — (Kransar) betecknas att dom alltid gör runda kransar och binder på den lilla tvärstäng som bildar ett kors på den långa stäng.

Det är ganska högtidligt att få en så lång och kraftig stäng som möjligt, men måste på samma gång vara anpassad i tyngd för att kunna resas och bära den tyngd av löverk och kransar och gelonger som den skall prydas med.

ACC. N:R M. 9651:4

Stång

Hadde man här en Midsonnarstång på platsen, så användes den ännu som mästång, en sådan användes flera år sedan till den blev merken och ansågs för skällbar. Skulle en ny anskaffas så var det alltid någon bland bygdens som hade landgård, och den leverade alltid en stång gratis till lekplansen eller också för ringa betalning. Stången var av granträ lång och rak och kraftig, den kunde stängas på vintern och skolas den för bark och hanköras till till sin blivande plats, för att den skulle vara rak och jämn så högs den ut en tät grundunge, den faldes med säg eller yxa genom avputsades likaså all bark för att så smärningarna torika, färsk och grön kunde ej användas för skidans utgjutelse.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Häjstäng.

Stängan kunde ären byggas den tid på sommaren då karkken var lös i samtiden då den var lätt att skada av, då blev stängan vit och fin, och blev lättare för någon tavelan om stängan storlek förekom ej, men med stängens besynering (kläddel) följtes mera avseende. En stäng restes ej i varje by utan vid större vägskal - kyrkby - darsbana - kamsje vid en mark = markplats om sådan fanns i närheten. I Karlstorp hade vi den på eller vid Gröpslunds herrgård i en stor slät äng. Men stängan restes aldrig utan vid midsommars ej vid första maj, men då Häjstäng kom i bruk, så användes samma stäng vid båda högtiderna, men den måste ju klädas om för varje gång ex

ACC. NR M. 9651:6.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Stångstäng

Den stång som barkskala des med yxa
den måste omputas så att den blev vit
och vacker innan den skulle resas.

Stången längd var varierade längder
bitar 10 a 12 meter, omkring 3 a 4 meter från
toppändan fastspikades en tvärstäng bitar
3 meter lång så att det bildades ett kors
på långstängen, sedan lades stängen upp
på en hög pall med lilländan för att
bättre kunna arbeta kring den vid klädning-
gen, storändan låg kvar på marken, ^{nu}
grävdes det ett hål i marken vid stor-
ändan bitar 75-80 cm djupt, i detta hål skulle
nu stängen ställas då den blev klädd
sedan fick man framskaffa virke av sed
eller bräcklappar för att kisa kring stängen
då den var upprest, för att få den stadig
och fast.

ACC. N:R M. 9651:7

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Blådnings av Majstång.

När blådningsen var alltid många unga
= dammar samlade, både små och stora
alla måste hjälpa till, så bars eller
kördes det fram ett lass löv, björk och
eklöv, i skogen plockades det ängsris
samma revar och allehanda grönt och
blommor för att binda kranzar och gelanger
av, sådant fick pojkarna anskräpa och
flickorna band samman prydnaden i
olika former, först band den långa
gerlangen som virades i glas spiralform
kring hela stängens från topp till rotändan
sedan virades det lövkristar kring kors-
sammarna, under dessa korsarna häng-
des det runda kranzar av det svängsamma
som den hämtat från skogsarbetet, det
blandades med eklöv och möjligen kornlöv.

Klädsel av Ståptång

för att få den långa gertlangen att hålla
tillsammans i bästa kraftig, så inlades
det ofta en ståltråd, och under bindningen
måste man ju använda snören att svepa
med, i stångens topp hängde man en krona
om det ej fanns någon mindre flagga.

Nu var den färdig för resning, men
nu var den på samma gång mycket tung
så det var rådlöst att få starka handlar
till hjälps, de verktyg man använde var
en repgånna ett par sammankbundna trimor
(jerdsgårdersvärke) som bildade en sax, samt
ytterligare brandhakar eller jernpikar på
stänger och dessa blandade verktyg satte
under så fort man fick den högre i högre
vid detta tillfälle måste två man styra
störändan så att den gick mer i det grunda
hållet.

Blådel av Majstäng

Nu var stängen rest så nu var det
blott att rickta den så den stod rätt upp
från alla sidor, samt kila fast den med
det förut framförda små virket. Nu var
allt färdigt, nu måste marken rödjäs och
kassas och så senare så började dansfester
med ringelkar kring den, det blev musik
med fiol och dragspel, det blev stor folks
tillslutning av unga och gamla stora & små
och man var viss om att glädjen varade
hela natten. Kom det nu till lördags
eller söndagskvällen så kånse dom åter
samlades till dans och musik.

När det nu Majstäng så fick den stå kvar
möjligen till Midsommar då den tog ner
och avkläddes till Midsommarstäng
nu fick den åter grönt lös & nya gestänger.

ACC. N:R M. 9651:10.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Kransstäng

Här i melksta Småland, kallas stängem
för kransstängem och den sättes till mid-
sommar, som förut nämnts. Ett dom tog stäng
för varandra förekom aldrig, ty det fanns
tillräckligt av den sätens träd i våra skogar
så man fick hugga som sagt var som helst
mot löfte, av jordägaren. Huru förhållandet
är i städerna angående Midssommarstängem på
den gamla tiden är obekant, men nu är
sedem bruklig i parkar och vid nöjesfältet
och vid våra Regementens till och med.

Prydnadsträd som man använde vid någon
höglidighet t.ex. vid bröllop fick ej trädets
topp och hugga, det lemnades alltid en grön
krans, sedan skalas hela stammen så att den
blir alldeles vit, sedan bündes det gyllanget
och den svepas i spiralform ända ned till marken.

ACC. NR M. 9651: //.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Bruktträdet

Denna långa samrökna granträd kallades för brukträd (Bruktgranar) som restes vid ingången till brudens hem, denna sed är ännu bruklig der bröllopp firas. Här i Småland, träden högs i skogen och bars hem och rengjorde från barken hemma på vedbacken. Med mellan det stod på sin rot, så hörstade och barkade man det med yxa så högt man räckte upp. Vid Midssommar användes aldrig brukträd utan lövträd, man högg lummiga lövbuskar satte ner dem i gården i rund eller fyrkant och så fick man en fin lövskal vid Midssommar så klädde allt i löv i grönt både innan och utom hus, även i veris städerna insattes lövskakar och lövkrästar i i maskinerna, lövskakar uppsattes vid ingångarna till boninghusen samt inne i husets rum.

Prästens byn om Midsommarstäng
jag har aldrig hört att Prästerskapet
haft någon anmärkning om Midsommarstäng
= de vid stängen, här i vårt samhälle känns
både Prästen & Skollärarna besöker platsen
på vår hembyggård då vi firar 1-maj och
Midsommar, vi använder ej majstäng, utan
i dess ställe så bränns här Eld, då kommer
Praktiska skolans Rådsten med sina Elever
och lärare till platsen och sjunger in 1-Maj
under det brasan brinner, sedan dansar
Barn och ungdom kring brasan under drago
= spelsmusik. På en del platser har dom
dansbanor, dessa ser Prästen & Polisen ej med
goda ögon, ty det går det helt oansvarligt
till. Gudi Klagat! Det är sorgligt att vår
moderna ungdom skall behöva gå under bevakning
i vår tid då dom har sina röjen, ~~starka~~ vill jag
den gamla goda tiden.